

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 12.

У НОВОМ САДУ 21. МАРТА 1885.

ГОД. I.

ИЗ ГЕТЕОВОГ „ФАУСТА“.

(Свршетак.)

Фауст (сам).



Не губи наду своју писличар,
За олошем што душом гине свом,
Што благо копа руком грабљивом,
А радује се, нађе л' црва бар!

Зар сме и таквог човека се глас
Да чује, где духова беше збор?
Ал' сад ти хвала, ти ми даде спас,
Од свих створова најјаднији створ.
Из очајања ти ме избави,
Што хтеде разум да ми мути здрав.
Ах, при големој такој појави,
Тек осећ'о сам, да сам ништав мрав.

Ја, облик бож'и, што сам мислио,
Да истини се ближим вечитој,
Што задох се, у слави небесној,
И нарав земну већ напустио;
Ја, више него моћни Херувим,
У заносу што хвастао се свом,
Да ствара, управља већ природом,
И да је бог, ах, како пролазим!
Једина реч порази ме к'о гром.

Ни с тобом равнати се не смем чак!
Привући те кад моћ сам имао,
То држати те нисам могао.
Та онога тренутка блаженог
Да мали бејаш, велик бејаш ја;
Ти си ме грозно отиснуо с тог
У неизвесну судбу човека.
Шта сада? Чеге да се клоним, сад?
Хоћу л' да следим нагону оном?
Ах, невоље нам као год и рад,
Развитку сметају нам животном.

Најдивнијем, што присвојава ум,
Увек се страна придружује ствар;
Доспемо ли до нечег, што је добро бар,

Зове се боље превара, безум.
Живот што даје, дивни осећај,
Загуши одмах земни комешај.

Кад машта смели свој наступи лет,
У пуној нади тежи вечитом,
Довољан онда пој је мали свет,
Кад срећа промаши се временом.
У срцу брига пирује свој пир,
И ту нас тајно кињи снагом свом,
Немирно квари нама вољу, мир,
Непрестано под другим именом;
К'о жена сад, к'о дете, кућа, врт,
К'о вода, ватра, отров или мач;
У свачем видиш, што и није, смрт,
А што не губиш, том одајеш плач.

Не личим боговима! То ме боли, ах!
Тек црву личим, који рије прах,
У праху како ту се храни пак,
Стамани и сахрани путников корак.

Зар није прах, што тамо онај зид
Из сто полица мени пречи вид,
Тај стареж трули, ништави олош,
Међ мољце ове што ме гони још?
Зар ту да нађем, што не достаје?
Из тисућ књига зар да црпим суд,
Да су се људи намучили свуд,
Да где-где који сретан постаје? —
А шта се кезиш, шупља главо, ту,
Та твој је мозак збуњен, као мој,
Светлости хтео, хтео истину,
Но јадно пут је промашио свој!
Ви справе, ругајте се мени ви,
На вама точак, брдо, обручај.
На врати стајаш, кључ сте бити требали;
Ал' чудним пером не дигосте катанац.
Тајанствено по дану светлome,

Не да се природа докучити,
И што ти неће баш да открије.
Ни бурмом не мож' то получити.
Ти стара ствар, што нисам треб'о ја,
За то си ту, јер требаше ми оцу ти.
Ти стара трубо, бићеш чађава,
На столу док ће жижак мутно горети.
Утук'о да сам ово мало, да,
Нег с овим малим да се знојим ја!
Јеси л' од оца коју стек'о ствар,
То набави је, да је имаш бар!
Што хасну не да, сам је терет то;
Што тренут ствара, то је корисно.

Но зашт' на онај често гледам крај?
Чаробна је ли моћ у стаклу том?
Умилно зашт' се ведри преда мном,
К'о ноћу кад месечев сијне сјај?

Па здраво да си, стакло моје ти!
С побожношћу што с' канем скинути;
У теби штујем ум и уметност.
Бенђелука си дивног садржај,
И језгра снази, што нам даје крај,
Покажи мени твоју бар милост!
Док тебе гледим, бол ми нестаје,
Док тебе држим, тежња престаје,
Мог духа нагон већ је утишан,
Упућен сам широком мору том,
Таласи блистају се пода мном.
И новом крају нов ме мами дан.

На лаки крили лебде кола сад
Преда ме! Ја се спреман налазим
Да новим путем етир пролазим,
У новој сфери чист да нађем рад.
Блаженство је, узвишен живот то!
Ја, црв још пре, заслужујем ли га?
Умилном само земном сунцу, да,
Окрени плећа твоја одсудно!
Одважи се, да врата раскидаш,
Пред којима се свако уклања;
Доба је то, да делом доказ даш,
Да с' људска част ни богу не клања;
Од гудуре не заирати те,
Где машта прети муком вечитом,
И пролазу тек нагињати том,
Чељусти где су пламње, паклене;
И весело на пут тај дићи се,
Па ма у ништа баш разићи се.

И сад, кристална чашо, хајд што пре
Из тих корица старих напоље;
Та нисам те се дуго сетио!
При пуној софри важна беше ти,

Озбиљни гости кад се шалили.
И један другом те посветио.
Тих многих слика вешт и богат сјај,
Песничку здравицом показат' моћ,
И чаши до дна испит' садржај,
Сећа ме, ах! на многу бурну ноћ.
Сад ником нећу тебе пружити,
Ни шалом ником се одужити,
Тај сок опија снагом напрасном.
Већ кипи мрко ту у чаши тој.
Напитак овај бар је избор мој.
Из душе сад, последњом здравицом,
Принашам јутру свечан поздрав свој!

(Метне чашу на уста.)

Звона зазвоне, чује се појање.

Хор анђела.

Христос је васкрсо!
Смртноме на радост,
Јер су га шкодљиве,
Тајне, поводљиве
Невоље гониле.

Фауст.

Шта звони то, какав ли јасан глас
Са уста силом скида чашу ми!
Оглашујете л' мукла звона ви
Ускршње славе први свечан час?
Певате л' радосну већ песму ту,
Што анђели над гробом певаху,
Да нови завет почиње свој спас?

Хор жена.

Мирисом и уљем
Неговасмо га,
Ми, његове верце,
Положисмо га,
Завојем и платном
Обмотасмо га,
Опет за то овде
Не нађосмо га.

Хор анђела.

Христос је васкрсо!
Блажен ко љуби нас,
Он је вековити.
Снажни, лековити
Издрж'о спас.

Фауст.

Шта тражите, небесни звуци, ви
Умилно, силно ме по прабини?
Покажите се међ мекушцима!
Разумем вест, ал' вере немам ја;
Чудеса верина су мезимчад.
Да тежим сфери, била би обест,
Умилна од куд долази ми вест;

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ал' научен на звук, кад бејаш млад,
У живот мене доводи и сад.
Иначе сиће љубав небесна
Озбиљно, мирно на ме празником;
Завонише ли звона онда сва,
Искалих осећаје молитвом;
Непојмљива, умилна чезња ме
Кроз шуме гонила и ливаде,
И кад сам горко исплак'о се ја,
Преда ме поста васиона сва.
Младости игре јавља звук ми тај,
Слободну срећу мира пролетњег,
Сећање држи ме и осећај,
Од озбиљнога чина последњег.
Ах, појте даље песме небесне!
Кад сузним оком земљи враћам се!

Хор ученика.
Да ли се сахрањен,
Живи и узвишен,
Славно и вечито
Горе већ уздиг'о;

Да л' се већ ближи ту
Радосном стварању,
Авај! на земљи ми
Ту смо по невољи!
Остави своје он
За њим да чезнемо;
Уч'тељу, срећу ти
Овде ми плачемо.

Хор анђела.

Христос је васкрсо!
Из ове трулежи,
Здерите окове
Радосно с вас.
Радом га хвалите,
Љубав показујте,
Браћу нахраните,
Путем говорите,
Небо обреците,
Онда је свагда Бог
Близу код вас!

Милаш Савић.

НАШИ СЕЉАНИ.

ПОЗОРИШНА ИГРА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА У ТРИ РАДЊЕ.

НАПИСАО МИТА ПОПОВИЋ.

РАДЊА ПРВА.

ПОЈАВА ПЕТА.

(Улазе **Ката** и **Вата** из својих кућа с метлама, на чисте испред кућа.)

Ката. (себи) Гром је спалио! Баш сад и она!
(Чисти оштрије.)

Вата (себи). Виле је однеле! На баш сад и она!
(Чисти још оштрије.)

Ката (себи). Та баш силом праши! (још брже и оштрије.)

Вата (још брже и оштрије.) Та баш пркоси!

Ката (на глас) Иш! Не праши!

Вата. А ко ми то заповеда.

Ката. Дигла си прашину, као да је сав со-
как твој.

Вата. Није ни твој.

Ката. Тако је, *злато!*

Вата. Тако је, **Като!** Сад ћу баш и за то! (врло
брво чисти). Ако ти није право, иди унутра. Ја ис-
пред своје куће чистим.

Ката. Имаш и *шта!* Ох, не бој се: чула сам!

Вата. Шта си чула!?

Ката. Видиш ти ње! А што се чиниш невешта?!
Ох, то ти врло добро знаш! Колко ти је година
сину?

Вата. Колко му бог дао!

Ката. А *удадби?* Кол'ко ти је удадби? Реци,
ако смеш?

Вата. Ма јеси-л' чула?! Немој да ти пређем с
овом метлом, јер биће триста чуда.

Ката. Па пређи ако смеш! (подигне метлу). Хајде!
Вата. Та само да није млади петак, бих те од-
мах за курјук!

Ката. А ја тебе за језик.

Вата. Ти мене за језик!?

Ката. Твој језик двапут дуљи, него мој курјук.
Клепећеш по свом селу, да *моја кћи* за *твојим*
сином лудује, а то баш није истина.

Вата. А твоја кћи, кад би могла, би се моме
сину силом о врат обесила!

Ката. Та не би је дала, знаш, за твога сина,
па макар као девојка седу косу плела.

Вата. Не би ни лисица грожђа, јер је кисело.

Ката. Само што је твој син лисица. Увек нам
се под презором луња, ал' моја га *Смиљана* и не
гледати. Има у селу и другчијих момака!

Вата. Ал' и девојака!

Ката. Јеси-ли чула, сад је већ доста! (иде јој ближе)
јер тако ми данашњега младога петка и ове —
— метле, ја ћу те одмах — — —

Вата. Ако ти имаш метле, имам и ја.

Ката. Ти ниси као друге жене... Ти... ти... ти... си... Јаој! Одмах ће ме капља ударити!

Вага. Просто јој било!

Ката. Ти... ти... ти... (хоће да јој иде у косе).

ПОЈАВА ШЕСТА.

(Улази *Јоца*.)

Јоца. За име бога, жене, шта је то? Лакше! Одпећете ми са куће кров! Зар вас није стид у по бела дана таку вику дигнути? Па ту на сокаку! (Жени својој.) У кућу, жено, па гледај за послом својим!

Вага. Шта, наопако! Зар ти тако браниш своју рођену жену? Та мал' ме не изеде!

Ката. Ал' да си чуо, шта је она мени рекла!

Јоца. Нећу да чујем! (Жени) Унутра, жено!

Вага (тужно). Идем. Ал' и опет ти кажем, (кроз плач) да то неће добро бити, да се то чудо не може више подносити... (плаче). И ти још мене, твоју рођену жену, тераш, да ми се та отровница ту — —

Јоца. Унутра, жено!

Вага (кроз плач.) И — — и — — и — — дем. (Оде.)

Јоца. Комшијнице драга, сад можеш и ти.

Ката. Боме и нећу овде остати. Реци јој, нек хвали бога, што је нисам рашчупала (себи.) И то ми је жена, која се свога мужа боји! (Оде.)

Јоца. Оде плачући. Ништа, плач јој неће шкодити. Чудновата жена. Добра, као хлеб, радена као чела, приљезна и штедљива као мрав. Ал' језик јој је оштар, као бријач. Па кад се с том Катом сукоби, иде јој језик као чагртаљка.

ПОЈАВА СЕДМА.

(Улази *Анта*.)

Анта. А шта се ти то, бога ти, у женске послове мешаш? Шта ти то мојој жени заповедаш?

Јоца. Не рекох јој ништа грубо.

Анта. Тераш је из села!

Јоца. Ниси добро чуо!

Анта. Дигао си нос, као да си кнез, а ти ниси нимало бољи од мене!

Јоца. Човек ти, човек ја: једнаки смо.

Анта. Немаш ни ти више ораће земље, него ја.

Јоца. Имам, колико ми бог дао.

Анта. Ниси ни у длаку бољи газда, него ја! Шест фртаљи земље ти, толико и ја. Осам волова ти, осам и ја. Четири коња и ти, четири и ја.

Јоца. Тако је, комшија.

Анта. Није ни твоја кућа на бољем месту, него моја. Па што си ми се понео?

Јоца. Анто, не ваља ти посао. Ти би силом да кавге замећеш, а ја се клоним сваке напасти. (Оде.)

Анта. Не могу да га гледим очима! Сав ми је крвав. Да могу, утопио бих га у кашици воде. Ал' биће доба: разрачунаћемо се.

ПОЈАВА ОСМА.

(Улази *Марко*.)

А где мога кума Марка! Откуд тебе, куме?

Марко. Нужда ме гони; нужда и невоља.

Анта. Зло и наопако, куме!

Марко. Изгорило ми ономад сво сиромаштво, да је богу слава и хвала!

Анта. Штета, грдна штета!

Марко. Дошао сам, да те молим, да ми вратиш оно мало, што код тебе на дугу имам. Рок је већ давно истекао, ал' ја нисам хтео да иштем, јер богу слава и хвала, није ми требало. Сад ми је свака крајцара нужна, као кора хлеба.

Анта. Жкао ме је, и срце ме боли, јер то је млого новаца, а ја сад ни толико немам, да порез платим. Причекај мало.

Марко. Не могу, куме. Стојим скрштених руку. Ни крова, ни склоништа; ни вина ни хлеба; ни коња ни волова; само неколико оваца, што ми од пожара остало. Породица велика, а зараде никакве. Гледај, куме, бога ради: помози ми у нужди и невољи.

Анта. Помогао бих ти и срцем и душом, ал' разуми, немам.

Марко. Први си газда у селу. Позајми гдегод, колико ми треба, ти ћеш лакше добити, него ја, сиромаш погорелац. Учини ми то пријатељство, па нека ти бог плати!

Анта. Е, куме, то си мудро рекао. Хајдемо у кућу, да попијемо коју чашу вина, а ја ћу се већ постарати, да ти зајам, ако само могбуде, још данас вратим.

Марко. Тако, куме, и да те бог благослови. (Оде.)

ПОЈАВА ДЕВЕТА.

(Улази *Раде*, па пева.)

Раде.

„Отвори ми врата
Од сувога злата
Росом умивена
Перјем искићена
Перјем и ковиљем,
Смиљем и босиљем.“

Нема ти моје Смиљане ни у седам села! Блага, као анђеол, добра, као хлеб. Лена и дивна као вила од горе, висока као јела, танка као шибика, а румена као јабука. Смиљана, драго дете моје! кудгод ходила сретна била, кад плакала, бисер ти ишао из очију, а кад говорила, ружа ти из уста излазила! Ал' шта је то? Смиљана ми се не одзива. Ваљда

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ме не ће више, ваљда ме заборавила. Ех, то не може бити. Пређе ће се сунце с небом растати, него да ме моја Смиљана изневери. Ваљда ме није чула. (Пева)

Чујеш ли мене, рођена Смиљо,
Санова мојих златна вежиљо?!
Чујеш ли твога верна драгана,
Јеленче моје, тицо лагана?
Не сади, душо, босиљак рани,
Већ ходи мени, кратки су дани,
Даћу ти на прет златну бурмицу,
На недра твоја рујну ружицу.

Ако ми ни сад не дође, онда ме не воли више.

ПОЈАВА ДЕСЕТА.

(Смиљана уђе, стане Раде за леђа, па му стисне очи.)

Раде. Ко је?

Смиљана. Ха-ха-ха! Зар ме не познајеш?

Раде. Ти си?

Смиљана. Ја, твоја Смиљана.

Раде. Још ниси. То је још врло далеко.

Смиљана. Далеко? Зашто далеко? Ти мене волиш, а и ја тебе. То може бити још ове јесени.

Раде. Бог из тебе проговорио! А зар ти не знаш да сетвој и мој отац не возе на једних колих? Зар ти не знаш, да је међу њима највећи омраза? Они неће никад једно другом пријатељску руку пружити, јер они су крвни непријатељи.

Смиљана. Ми ћемо их дотле молити, док се не измире.

Раде. Твоја би молитва пређе ублажила смрт, него оца ти. Он је врло тврдоглав и јогунаст.

Смиљана. Није ни твој отац друкчији, и ја се ипак сваком добру надам, кад ја станем пред њега па га погледим овако (тужно), па онда склопим руке овако (показује) па онда му прилетим па га загрим — —

Раде. Како?

Смиљана. Само да нисмо на сокаку... Кад га, велим, загрим, кад га станем миловати по образих, па кад му кажем: „Слатки и рођени бабо мој!“ онда ће се он најпре мргодити, ево овако (показује) па онда ће гунђати, — ево овако (показује) па нај-

после ће рећи: „Нек те ђаво носи!“ Ја ћу онда од радости поскочити, ево овако (показује) па ћу свога ђавола... Сад сам те увредила, — је-л? Срдиш се?

Раде. На тебе да се срдим? На срећу своју?! Ал, Смиљана, ти би ваљда разиграла и камен, ал оца свога нећеш никада!

Смиљана. Кад ми отац не би дао, да за тебе пођем, не знам ни сама, шта бих радила, ал' то не би добро било. (тужно) Да, ал ти то мени ваљда само зато говориш, да ме се отресеш, па да другу узмеш за жену.

Раде. Ја? другу! Да ми даш врана коња с целим такумом, дворе сребром покривене и у њима две златне трпезе, — и опет не бих другу узео, јер ти си мени и срце и душа и бели дан и звезда Даница. Зар ти не знаш ону моју песму? (пева)

Крин се грли с' љиљаном,
Верни Раде Смиљаном,
Нема ништ' над љиљаном,
Ништ' над мојом Смиљаном.

Смиљана (пева)

Крин се грли с' љиљаном,
Верни Раде Смиљаном,
Леши крин од љиљана:
Умре за њим Смиљана.

Раде (пева)

Нема ништ' над љиљаном,
Ништ' над мојом Смиљаном.

Смиљана.

Леши крин од љиљана:
Умре за њим Смиљана.

(заједно)

Раде { Нема ништ' над љиљаном,
Ништ' над мојом Смиљаном.
Смиљана { Леши крин од љиљана
Умре за њим Смиљана!

Смиљана. Па сад немој да ми лудујеш и тугујеш... Збогом, Раде, збогом!.. (Оде.)

Раде (гледећи за њом.) То ти је девојка! Шта су виле горске и морске, шта су анђели небески! Воли ме, љуби ме... Ах, ал' и ја њу! Више ми је, него коло небеско, кад се осмехне на мене; дража ми је него ђурђевска зора, кад ме погледа; а кад беседи, као да ми шаропере шеве певају. Сретна била, куд год ходила! (Оде.)

„СПАСИ БОГ!“



Неготинко, здраво дико! Здраво ој!
Де поскочи, де паточи пехар мој;
Дај ми чашу, дај ми око ашик ој, —
Слађи ми је, ах, од вина поглед твој.

Неготинко, лепа дико, устан' ти,
Руменике пехар гојни мој нали.
Стан' уз мене, слатки нектар самном пи, —
Слађа си ми, ах, од вина, дико, ти!

Неготинко, ашик дико! гледни ме! —
Црне очи, жеравица, ко их сме
Погледати, пољубити ватрене? —
Слађе су ми, ах, од вина очи те.

Неготинко, здраво дико, точи ој,
Већ је празан. лепа цуро, пехар мој.
Дај ми чашу, дај ми слатка уста ој,
Слађи ми је, ах, од свега пољуб твој!

Н В. Ђорић.

КНЕЗ У КУПАТИЛУ.

ПРИНОВЕТКА ЈАШЕ ИГЊАТОВИЋА.

(Наставак.)

Нок се кнез Танасије у купатилу купа, код куће је све у реду, послови се уредно раде. Пела је вредна газдарица, а и сва је чељад ваљана.

Пела не води бригу о кнезу, ништа му неће у купатилу фалити, јер ништа не пише; да је болестан, већ би писао.

Милош је добар момак па маћеху слуша. А зашто да је не слуша, кад му чини све по жељи. Ако је светац или недеља, он најчистији момак, на њему најлепша ћере-ћели кошуља, на врату свилена поша на шепут, прслук од атлас-свиле, на глави му леп нов шешир бачвански, а на њему смиље укључано, покрај њега се вије жућкасто, кајмак-боје ковиље. У прслuku „шлингована“ марама, а сви врхови извучени, да се виде, у другом џепу која сребрна форинтача. То је од тога, што Пела уштеди, а од себе за Милоша откида.

Мили, снаји, па и Босиљки не допада се то, јер Пела, где само може, њима украђује; но она за то не хаје.

Пела се у свакидан чисто носи, она ништа теже не ради, већ више надгледа, зато се и може чисто носити.

У Шамшалових врт је велик и добро обдeлан. Сем цвећа има ту и што за кућу треба, разних усева. Врт им се сучељава са вртом удовице Соке Сагарове. Добра и то обитељ.

Сагарова Сока била је девојком Пелина другарица, чувена као и Пела. Кад удовица остаде, мал што се није за кнеза Танасија удала, и кнез би је и узео био, да не би Пеле, јер је ова ону премашила тиме, што није имала деце, а у Соке и сувише. Зато су обе ипак добро живиле, није Пела крива, што је нероткиња, па ни кнез што неће с туђом децом очи да вади.

Једно предвече уђе Пела у врт, да види, како тамо све напредује. На Пели шарена цицана комотна рекла-дрoља, на глави џега, хода по врту, разгледа, како грашак и боб цвета, онда опет лукац, краставац, и шта ти ту нема. Код плота су тикве, врежа се уплела у плот, а плод се пребацио у Сокин врт. Пела гледи преко плота, види Соку с другог краја па је зове.

— Хеј, Соко, дођи мало на диван.

Сока, велика крупна женска, као Пела, одзове се, и већ корача напред пут плота, да се с Пелом састане

— Пело, како је код тебе?

— Добро као и код тебе, спасовска киша је све оживила, право каже старац мој, да је спасовска киша најбоља.

— Е ман се старца, тај познаје звезде на небу.

Сока се ухвати за плот обема рукама, да може лакше диванити, Пела се пак тик плота подбочи.

— Ал су ти лепе тикве, Пело, већ би се могле кувати.

Пела погледа на тикве.

— Јест, лепе су, ону ћу једну већу за виноград, кад ми човек или Милош тамо пође, ону мању за кућу.

— Јеси чула, Пело, не буд ти подрок, ти сваки дан дебља.

Пела скупи усне па плуцне.

— Трп ти у очима, а ти си ми опет слабачка, раширила си се као фуруна, као наша попадаја.

— Кад ће ти старац доћи?

— Ко би знао! Не пише, није му дакле хрђаво.

— Па шта ти је брига? Милош је вредан момак, оцу десна рука.

— Јесте да је добар, за то га и водем, још ниједна рођена мати није волела тако дете своје као ја пасторка.

— Верујем, и можеш га волети, какав је ваљан, и ја да имам таква пасторка, волела бих га већма, него сина, који ме не слуша.

Сока то рече, а осмејно развуче усне.

— Јесте, право кажеш, само ми га је жао, што се и он мора оженити.

— Иди бога ти, добро је њему код тебе и теби код њега.

Кад то Сока рече, подиже с плота левицу руку, којом је ружицу држала, па је мириши, и осмејно на Пелу гледи, шта ће она на то рећи.

— Знаш, Соко, добар је дечко, пара му нема, па не бих волела, да узме ма какву, волела бих, да узмем зањ какву као што смо ми биле; најволела бих, да се још не жени, јер знаш, шта је младеж, може му каква одједаред заврнути мозак, знаш, ми женске какве смо, заврнемо људма мозак.

— Не дај, Пело, Милошу још да се жени,

да ми је таква пасторка као што је он, и ја бих га волела.

— Иди, Соко, у першун, знам, шта мислиш. Пела се и сама смеје на то.

— Иди, Пело, мене ћеш учити памети, кад те кроз провидим.

— Ти си баш враг, Соко, хоћеш, да ме обедиш.

Пела то рече, ал осмеј и очи је издају, да је тако, као што Сока каже.

Сока упре очи у Пелу. Пела се једнако смеши.

— Ти волеш Милоша.

— Иди у трице, Соко, тек ма што булазниш.

— Оди, Пело, ближе, да ти нешто шушнем.

Пела се приклони већма плоту, а Сока јој преко плота главу привуче, па јој недра обоњава.

— Ти, Пело, у недрима имаш босиљка, већ знам, колико је куцнуло.

Пела се откине.

— Иди у трице, Соко.

— Иди ти, Пело, у трице, знаш, ја тебе познајем а ти мене, знаш, биле смо обе што-но бачвани кажу „прош“, од мене затајити нећеш, ти добро знаш, зашто се у недрима босиљак носи; да драгоме мири; хоћеш, да Милошу мири.

— Иди с богом, Соко, ти си баш беда, кад тако говориш, како бих ја пасторка, сина ми, заволела? Прекрсти се, жено.

Пела се прекрсти.

— Ћути, Пело; даље о том не говори; право имаш, и ми смо волели негда све, што мири. Знаш, ћифте и вармеђаши, и сва та господа све мире, а не као павор, гуњац му удара као на кишу, и сад не бих бранила, да ме какав ћифта воли.

— Ман се тог, Соко, почнимо што друго, — јесили, Соко, начула што о Живку Брајану и Босиљки?

— Та чула сам неку роткву, да Живко Босиљку јако воле, каже, као што ми син Марко чуо, да мора његова бити, ма га робије стало, а знаш, Марко је беда.

— И ја сам то чула, а шта кажу за Босиљку?

— Е, кажу, да га Босиљка неће, но ко ће и њој веровати, овамо га неће, а све се врзе око њега, кадгод с њиве иде, а Живко за њом, не да јој мира, задиркује је, она тек цикне па бега, та знаш девојачке ђаволарије, и кад каже, да неће, не може јој се веровати.

— Може бити, да би га и хтела, ал она зна, да отац неће; кад се о Живку говори, а он тек рекне „беда, — не бих га волео за зета имати“. Ја не бих бранила баш, да га воли, само да је с врата скинем.

— Дакле то би ти рада, Пело? То можеш, ја ћу ти на руку ићи.

— Па како мислиш?

— Ево вако. Мој Марко добар је друг Живку, па нек се обоје договоре, нек девојка ускочи, или нек је силом отме.

— Босиљка ускочити не сме, оца се боји, па не знаш, шта би Милош на то рекао, било би ту боја.

— Мораш Милоша задобити, да он то кроз прсте гледи, чини му све по вољи, још више него досада.

— Доста ја њему чиним, али опет не знам, како бих то започела?

— Ожени Милоша, па завади снају са Босиљком, готов посао.

— Отоич си рекла, да не женим Милоша, а сад га опет жениш.

— Оно је била шала, ово је истина, момак се оженити мора. Где би Танасија Шампала син момак остао! Зато жени га, али тако да ти сна иде на руку а не као Мила Иванова.

— Јао да се могу само Миле курталисати, наново бих се родила.

— Тако би је се курталисати могла.

— А какву бих девојку тражила за Милоша?

— Наћи ће он себи сам, само га треба подстакнути, ето му Љубице Свирчеве.

— Иди, бога ти, Соко, Милош да узме? Свирчеву, гајдашеву кћер, шта би на то човек мој рекао?

— Ништа, нек девојка ускочи, па готов посао, шта би могао онда Танасије на то?

— Но не знам, би ли Милош Љубицу узео?

— Ћути, Пело, кад не знаш ништа; цело село зна, да се Милош са Љубицом воле, а ти да не знаш!

— Оно може бити, ал направо да је узме.

— Баш направо је воли, за то зна и мој Марко.

Пела се подбочи.

— Ау виле у Милоша, нешто сам начула, ал веровала нисам, па баш тако?

— Тако је, па шта фали, Љубица је лепа девојчица.

— Слаба је, мала, шпрљава, има нешто

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тица, а то јој све, баш кад мора бити, бар да је каква дречна као ја и ти; гледај, какав је Милош.

— Ман се, Пело, виш, како си ти дречна, па деце немаш, а гледај Фркалову, ситна мала као жгеба, а човек јој грдна мељовина, па осморо живе деце, па бадава, остарила си самном заједно, а да те Милош може волети; овако кад узимаш такву снаху, можеш и покрај ње боље живити, него покрај бесовите Миле, јер она ће нову снају заједати, а ти ћеш овој страну држати па си од куће права газдарица.

— Право кажеш, Соко, даде се и тако живити, баш кад се мора.

— Па виш, Пело, таква сна ће се око тебе савијати; из сиромашне куће, није охота, биће свуд на твојој страни.

— Па како би започели? пита подбочена Пела.

— Ослон се, Пело, на ме, све ћу ја то изредити. На Константина и Јелену, — по којни човек мој, знаш, звао се Коста, — па и код мене је свечарство, ма и не тако велико, као код тебе, па ћете сви ви ту бити, па и други. Ту ће бити и Љубица, и мати јој Митра Свирчева. Ја ћу већ донде ствар уредити, као што треба. Милош ће Љубицу за руку уватити и довући к теби — готов посао!

— Хајд да видимо, Соко, можда ће још и до те ђаволије доћи; сад морам за чељад приправити, Милош тек што није ту, а милији ми је, него теби син твој.

— Хајд, Пело, ја ћу све то уредити, но не заборав се на ме.

— Не брини се, биће алвалука.

То већ Пела говори у одласку.

Удале се без „збогомостај“! па и рашта — и онако ће се сутра код плота опет састати.

Диван завршен.

Пела оде, да нареди вечеру за млађе.

После тога Пела размишља о том, што је од Соке чула, даје Соки за право, сад тек види, да је Сока још и од ње мудрија. Како би Милош као момак оматорио. Не би му ни отац то допустио, па између два зла боље је мање да се бира; могао би Танасије из какве јаке куће каквоу охолу девојку за Милоша добити, па ту још Мила — Пела међу две ватре. Само се чуди Милошу, што јој ништа о том не говори, само кад му Љубицу спомене а он се смеје као луд.

Љубичин отац Влајко је сиромаш гајдаш, отац му је био циганин Петко, родио се у

черги, а оженио се девојком правом Српкињом, али таквом, коју у селу нико није хтео да узме. Стекао после кућу, у којој се Влајко родио. Влајко је дакле био „мелезан“, полу Србин, полу Циганин. Мала кућа, није ни заграђена, нема ни штале, коњ спава наспред авлије до таљига, а кад је киша, онда у оплетеној малој шупи. Кокоске му леже на јаји у соби а прасици више у кујни него на пољу.

Таквог газде кћер воле Милош.

Но Љубица баш није ружна, као што је Пела из зависти рекла. Она је додуше малена, али не мора бити свака велика а да буде лепа. Има малих лепих, а великих ружних. Љубица ситна мала, ал вицкаста, и од главе до пете све је у ње складно. Она мала, ал мала и ножица и главица, па лепо црпурасто лице, обрве мале, канда су од црна ибришима, па какви бисер-зуби, а усне као од кармина, очи севкају као кад кукуруз кокају. Ратар воле позамашну, да може о жетви бољма грабљати и руководити, но Милош је сам позамашан, а биће у њега и чељади.

Једно вече уђе Пела у вајат, Милош седи па пуши.

— Но Милоше, неку сам роткву чула, сад не можеш више тајити, да ти не волеш Љубицу, све знам, немој ништа тајити.

Пела метне руку Милошу на раме, па га добро уочи.

— Кажи ми право, ти волеш Љубицу Свирчеву, на право?

— Ха-ха-ха.

Милош се засмеја, а шаку о шаку плесне.

— Немој да се смејеш као луд на брашно, досад сам ти добра мати била, бићу и одсад; ако је волеш, узми је, нећу се срдити, још ћу ти ићи на руку, само ми буди одсад добар као досад.

— Говориш ли ми истину, мати?

— Тако ми сунца, истину говорим.

— Кад је тако, онда ћу се исповедити, — тако ми — тако ми леба, волим Љубицу на право.

— Па зашто ми ниси одмах истину казао?

— Е бојао сам се, од тебе и од бабе, рекли би, како да узем свирчеву кћер.

— Ако хоћеш, можеш је узети, ја ти допштам.

— А шта ће на то бабо рећи?

— Не брини се, све ћу ја то уредити, знаш, што ја рекнем, то бабо послуша.

— Но ако будем катана, како онда?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Ћути, искупићемо те.

— Па кад да буду сватови, у јесен?

— Не тако, ти укради Љубицу, а ми ћемо казати, да је ускочила.

— Хи-хи-хи, ал ће то лепо бити, цело село ће се смејати.

— Ни бриге те, сад ћути, немој ни речце о том говорити, ни Босиљки ни Мили.

— Нећу.

— Све ће бити у реду.

На то дође Босиљка и позове га, да вечера.

Пелиним је речима Милош поверовао, јер кад се она преклиње сама „тако ми сунца“, онда истину говори.

Сутрадан Пела иде у врт и управо греди плоту. Стане пред плот, подбочи се, гледи у Сокину кујну.

— Хеј Соко!

— Хој, — одмах.

Сока изиђе из кујне па управо плоту.

— Шта је, Пело, шта си сњивала?

— Иди у трице, теби је све до беснилука.

— Та знам, како ти је, но шта ћеш, и тебе време већ пролази као и мене.

— Све ће у реду бити, онако, као што смо говорили. Синоћ сам се с Милошем о том разговарала, право си казала, Милош воле циганчицу на право; е што му драго!

— Бриге ти је, отисни после тог Босиљку, па ако се после с Милошем не би хтела слагати, нек му Танасије да дољну кућу и четир јутра земље па крај.

— Е па ко би био оцу му помоћник?

— Чуда велика, Пело; узми у кућу јаког момка, слугу, који зна и косити и рало држати.

— Та право кажеш. Рец'де ми, Соко, како ћемо то извршити, Милош пристаје на све.

— Е добро, ја ћу дозвати к мени Митру, Љубичину матер, па ћемо се за даље договорити.

— Па лепо, Соко, сад идем натраг, бојим се, да ко не прислушкује.

— Идем и ја, прекиснуће ми лебац.

Код Соке се лебац пече.

Пела се врати, и врши обичан свој посао.

Сока, како с лебом буде готова, позваће Митру.

Вече наступи, а већ је Митра код Соке.

Ту се сад обе поразговоре, Митра већ зна за целу ствар, и радосна је, а и како не, девојка да јој у Шамшалову кућу уђе!

Сока иде плоту и виче.

— Хеј, Пело.

— Хој, одмах.

Пела оде кроз плот Соки. Треба две даске извући, па се може провући.

— Е о Митре, Соко, све сам јој испричала.

— Па како си, Митро? запита Пела.

— Види бог, чула сам све од Соке, Милош воле Љубицу моју, а и она нега, само што је сирота, опреме нема.

— Зато ниш а, Митро, лако ћемо с тим.

— Да могу, ја бих је опремила, али кад не могу, имам још петоро ситне деце, и ја сам бил од добре куће, као што знате, отац ми је био седам година кмет у селу, па сам пошла за сиремака Влајка, волела сам га, па сам ускочила, а браћа ми све преотеше.

— Мани се, Пело, п там те, хоћеш ли дати Љубицу за Милоша?

— Како не бих!

— Е добро, она нек се с Милошем договори, па да ускочи.

— Ја бих волела, да је Милош отме.

— Зашто?

— Знаш, да буде мало вике по селу, да мисле — е, отео је.

— Па добро, нек је отме, свеједно — јел, Пело?

— Свеједно! рече Пела.

— А кад би то имало бити? запита Митра.

— О Костянтину и Јелени, онда ће сви ту бити, позваћемо и Љубицу, па Милош нек је тобоже кући прати, а овамо нек је довуче, јел тако, Пело?

— Добро је, сад смо свршили, само ти, Митро, ником о том не говори.

— Не бој се, ни црна земља неће о том знати.

Крај дивану.

Разиђу се.

* * *

Константин и Јелена, красан летњи дан; благо оном, ко га светкује.

А светкује га обитељ Пелина.

Настаде дан тај, скупи се лепо друштво. Ту је обитељ Шамшалова, а Милош ће јој бити перјаница.

Ту су и Свирчеви. Влајко с гајдама већ купи коло. Ту је и Митра и Љубица. Влајко није имућан, ал чељад му се чисто носи. На Љубици је свилена хаљина; није нова, прекројена је, Митра је добила јефтино од натарошке. Па ћердан на врату, велики и мали талири од Марије Терезије. Сиротица, први пут је хаљину ту на се узела, намењена је била вен-

чању, кад било да било, а сад је мати навалила, да је обуче.

Коло игра, ту је бесна младеж, халовите младе и девојке. Земља тутњи, јуначки се подвикује. Ту је Милош и Живко Брајан, Љубица и Босиљка Милош игра, до њега Љубица, преко Живко, до њега Босиљка. Боже мој, како је то лепо коло. Лепо игра и Милош, но Љубица још лепше. Кад игра Љубица, ножицама све везе, не видиш, земљу да додирне. И Босиљка добро игра, ал је мало потежа. Но како Живко Брајан игра, то се не да описати. Баш бесно игра. Тако заплеће, да мислиш, не стаје на земљу, па канда ногом пише, шта му на срцу лежи. И Босиљка, ма да га се боји, кад треба и грди га, воле га имати у колу до себе. Бадава „ирош је као бачванин,“ тако Пела каже, кад га погледи. Па и јесте момак! Танак ал жиловит, на лицу и рукама му мишци као урезани, очи му легло бодрости. Обучен као Милош, за шеширићем смиље и ковиље. У Љубице коса накићена жутим шебојем, у Босиљке црвен шебој и зејтин-цвеће. Живку и у послен дан кад с поља кући иде, увек за шеширом зечија зоб, па како то лепо стоји!

Пела и Сока прекрштеним рукама гледе час на један, час на други пар.

— Гле, Пело, лепа је бештија, та циганчица

— Ман је се, но гледај оног беснога Живка, како игра. Да сам девојка, волела бих се украсти дати од њега, рече Пела, а очи у Живка упрла.

— Ман се, Пело, није ни Милош гори од њега.

— Иди у трице, Соко.

Пела се притворно насмехи а Соку десном по рамени плесне.

Доникл се игра, док Влајко одједаред не прекине, и рече, да мора пред меану, хоће што да заслужи.

Влајко се са гајдама крене, а за њим друштво млађе.

Влајко свира „одби се грана од јоргована“, баш сватовца. Пред меаном опет у коло, и тра-

јаће до мркле ноћи, а после ће се друштво повући у меану, па ће трајати до зоре.

Женска чељад се разилази, Босиљка са Милошом, и Љубица с матером иде кући. Момци останаху.

Неко доба после тога оде Милош Влајковима.

Љубица седи као каква преподобна, савсим обучена, као што је у колу била. Седи прекрштеним рукама, канда кога чека. Свеће нема, и нашто, месечина је красна.

Неко рупи унутра. То је Милош.

— Љубице, шта радим? Где је мати?

— Преко код куме.

Милош загрли Љубицу и пољуби, ухвати је за руку.

— Хајде, Љубице, самном.

— Та не дирај се.

Љубици срце јако куца, рука јој се тресе.

— Мораш сам ом.

Милош је снаж ом руком вуче за собом. Љубица се хвата за довратак, кад је Милош до врата привуче, као отима се ал не јако. Тако је вуче, више води напоље.

Напољу је још света, Љубица поче запевати.

— Јао! мати, не дај, помозите људи, јао, што ћу!

Отима се. Нико јој не помаж', смеју се.

Милош је снажан, па је вуче као какво јаће, обилази, иде из сокака у сокачиће, док не дође до плота врта њиховог. Ту увати Љубицу за појас, дигне је и спусти је преко плота у врт, па се и он затим одмах пребаци.

Милош одведе Љубицу Пели, и преда је на сахрану.

Још оне ноћи кад се Митра из суседства врати, подиже вику на сокаку, е украли су јој кћер, и поче насред сокака лелекати. Овамо се повукла испред Милоша, да не буде присутна краћи тој. Лелече форме ради, а овамо у срцу је радосна.

Сутрадан пуче по селу глас, — Љубица Влајкова ускочила Милошу Шамшоловом.

(Наставиће се.)

КРАЈ ГРОБА МОЈЕ ЉУБАВИ.



стало је две три сени
Од тог гроба мом животу,
Па сад чувам голе сени
У свом срцу к'о дивоту.

На њим' ништа, ништа нема —
Шарно рухо ја им дајем;
А да буду праве туге,
Повијам их уздисајем.

WWW.UNILIB
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Често дођем на тај гробак,
Глуво доба мене прати,
Гледам крстић, gleдам земљу,
Пазим, где ћу ногом стати,

Да јој не бих ногом грешном
Гроб над мртвим груд'ма дирн'о,
Повредио свете кости.
Што под земљом труну мирно.

Али нема, нема ништа, —
Заман суза моја пада,
Око мене свуд је немо,
Свуд тишина мртва влада.

Она иста црна земља,
Мала кућа без светлости.
А у њојзи леже мирно
Оне исте мртве кости.

Ипак ми је мила земља
И око ће свуда трава,
Јер ми у њој моја мила,
Моја силна љубав спава.

Сарајево 1885.

Бождар Н Вршчанин.

РАЗНИ ПУТЕВИ.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак)

З а цело време једва је Дражић једаред или дваред био у Драгињиној близини, једва јој је могао рећи тек само обичну реч — та било је и сувише очију, које су гледале на све стране. Једаред само дала му се прилика, да је Драгињу могао ухватити за руку — игра је тако захтевала — али та је рука била хладна и дрхтала је у његовој. Дражић је слутио, шта то дрхтање значи, и био је у тај мах најсретнији на свету. У очи пак није смео да јој погледа, као год што је и Драгиња сваком другом пре гледала у очи него Дражићу. Но поред свег тог срца су се њихова разумела, и ако и није пала реч, онај једини додир руку одао им је жарко осећање њихово. Љубица их је гледала чешће, али није спасила ништа, те баш у оскудици сваког љубавног израза нашла је она свезу, која је оно двоје све већма и све јаче везивала једно за друго.

Кад је Машић изрекао, за што је дошао, разиђе се друштво на мах. Девојке пођоше да помогну спремити и наместити сто, а мушки се поцепају у омање групе, те се лагано упуте за девојкама. Кад су доцније стигли, где ће се ручати, били су столови већ намештени. За једним ће седети старија господа, а омладина ће за другим.

Даде се знак, да сви поседају. За ручком неће служити девојке, као за доручком, већ слуге и служавке. За столом, где је омладина заузела место, био је жагор врло жив. Многа досетка, која у узаној соби не би ни пала на памет, пројури кроз друштво, и весело а и загушљиво смејање било је доказ, да је досетка погодила, што је хтела. Дражић је седео косо преко пута од Драгиње, и погледа њихови састајали су се сад чешће, али сва-

гда тако летимично, тако на тренутак, да нико није могао ни слутити, да у тим тако кратким погледима лежи цео један свет, пун блаженства и среће, пун наде и опет пун тајне зебње. Доста кад су они слутили. На другом месту стола прегасио је Костић сву своју љубазност, да забави Љубицу. Ова се упуштала у разговор с њиме, али на цео разговор није полагала велику важност. Милић и Лукић имали су из међу себе глумицу Мару. Но Милић се мало разговарао с њоме. тим више Лукић, који као да је себи предузео, да се Мари удвара на живот и смрт.

— Је л' те, господин докторе, рече му Мара у току разговора, да би ваша критика о мојој игри врло повољна била?

— На сваки начин, одговори Лукић, та већ појава ваша задобија критичара, а камо ли још уметничка игра ваша.

— И ви бисте били у стању написати најбољу критику? настави Мара своје питање и погледа мало сентиментално Лукића.

— У свако доба, одговори овај, заповедајте нама мном само!

— Ето видите, ја и сад глумујем, насмеши се Мара.

— Како то?

— Та моји погледи задобише вас...

— То је грозна шала, госпођице, рече Лукић мало изненађено.

— Да видите само, госпођице, рече Костић Љубици, како ће сад наш лист процветати, сад, кад почне излазити сваки дан. Али ја нећу моћи дуго остати код њега. Хоћу да свршим своје студије, па да отпочнем адвокатску праксу.

— То је лепо од вас, одговори му Љубица, али то ће трајати још дуго.

— Та... до душе... али опет неће тако дуго, рече Костић нешто малодушно.

— Једва чекам дан, кад ћеш бити моја жена, рече Машић Даринци лагано. И не знаш, како ми се тегле дани.

— Па и кад сам ја с тобом? запита Даринка.

— То су кратки тренутци усред дуготрајних часова, рече Машић. Али месец дана! Та то је ужасно.

Даринка није на то ништа одговорила, али нагла румен, која се осу по лицу њеном, говорила је за њу много и много.

— Поштована господо! зачу се сад глас адвоката Градића. Ја сам данас тако сретан, као што нисам био одавна. Сретан сам, што сте баш мој салаш изабрали да почастите нашу омиљену позоришну дружину, а сретан сам још, што је тако леп збор овде сакупљен. Наши глумци и глумице, којима је у почаст приређена ова забава, седе овде са задовољним лицима, ја се надам, да се на лицима њиховим огледа и унутрашње задовољство. Њима у здравље, у здравље нашим милим гостима, дижем ову чашу; да их бог поживи на многаја лета!

— Живили! заори се са обадва стола, и чаше се нађоше да хармонично звекну једна о другу. Цело друштво отпевало је многаја лета, и весеље тек сад стаде бити опште.

Прва здравица даде одушку другима. Радић је наздравио Градићу и породици му, а сад почеше се остале здравице низати. Друштво је било у најбољем расположењу, кад дојурише кола, и у њима Влајковић и Живковић. Са громким живио! буду поздрављени старци, они се лепо захвале и заузму места међу старијим гостима. међ својим парњацима.

Лукић је наздравио драмском песништву, трагедији и њеној заступници, живој Музи Мелпомени, госпођици Мари Путниковој. Милић је у здравици својој, коју је напио „старим господарима,“ изрекао у једно и неку политичну исповест, која је са свију страна наишла на живо одобравање. Машић је наздравио свима девојкама и тако се ређале здравице, док се не даде знак, да ваља соврудићи. Но о одласку није било ни разговора, Друштво ће се забављати и даље, јер ено, музиканти већ стоје спремљени, да удесе коју игру, док не дође вечера. Између винограда и баште било је велико угажено место, ту ће се дати и која поиграти. Већина друштва крене се тамо. Стари господари остадоше још мало за софром, да коју рекну и коју гуцну, госпе се латиле карата а омладина је била

већ на месту, где ће да приноси жртва Музи Терпсихори.

— Међер ви жене без ваших карата не бисте биле живе, рече Живковић и погледи ђаволасто на женски сто.

— А ви без вашег вина и ваше цигаре, одговори живо госпођа Радићка.

— То је што друго, прихвати Влајковић, ми се лепо разговарамо, и кратимо време.

— Није ни нама дугачко, рече Стојковићка.

— Маните их, молим вас, примети Стајић, бар овако ћуте.

— Судите ви у судници, а овде немојте, рече Радићка и намигне бајаги на њега.

— Недајбоже, да ја вама судим, рече опет Стајић.

— А како стоји ствар код куће? запита опет Стојковићка и погледи на Стајићку. Ова се чинила тог невешта, али Стајић је на неко време ућутао. Живковић намигне на Влајковића и оба се старца насмеше. За тим наставише опет свој разговор, а жене своју игру.

Међу тим је омладина започела своју забаву. Широко место, које су заузели, било је у пола у хладовини, у пола још на сунцу. Стајићева Анка предложила је с тога, да се друштво подели у два табора, женске да стоје у хладовини а мушки у сунцу. Ово последње би усвојено, али после одлучног протеста од стране мушких, а на велики смех девојака. Свирци су се повалили по јендеку, који је био у хладу. Но невоља мушких није трајала дуго, сунце је на брзо заишло за грање. Тек сад је отпочела игранка. Момака је било много више него девојака, за то су они вукли срећке, ко ће играти у колу. Поред других морао је и Дражић да стоји и да гледи, па и Лукић. Овај није могао на ино, него је свеједнако задиркивао играче, како не знају играти, а богме, жаока његових приметаба дирнула је и по коју девојку, док се на послетку није коло расплело. Сад се ухвате они, који су до сад морали стојати а које с ласкањем, које с преваром задобију и девојке, те се поче коло поново да таласа. За колом су дошле друге игре, које нису баш најлепше одигране по храпавом земљишту. Међу тим се по мало спуштало вече, сенке су бивале све дуже и дуже, лак поветарац почео је да баруси лишће по дрвима, и Лукић предложи повећу шетњу, на којој ће их музика да прати. Но Лукић предложи и то, да свака девојка бира, с ким ће се шетати, и то да буде њихово једино право, које — као што је додао — они, мушкарци, јавно девојкама од својих права уступају.

Сад је настао тренутак неприлике. Многа се девојка устезала, да позове ког момка, док се на по-

слетку Љубица реши те позове Милића, да је прати. Даринка избере одмах Машића, Мара Путникова замоли Лукића, Јулка Костићева узме брата свог испод руке, Рајићка Пајића, Анка Стајићева глумца Добрића, Петрићева Стојковића, Блажићева глумца Бабића, Десанка глумца Дражића а Драгића, која се није никако хтела решити, приступи напоследку Градићевом Бошку и узме га за руку. Кад је Дражић то видио, очи су му од радости севнуле. Та узела је дете за пратиоца! А то дете био је и брат девојке, коју је пратио он. Та на нежнији начин није могла показати, како не мари никог, и како опет на њега мисли. Шта је он са Десанком говорио, није знао ни сам, и био би на мукама, да га је доцније когод запитао, како је забављао лепу швигарицу. Остали мушки свет ишао је за њима;

на лицу где којег могло се видети, да је изненађен и то не најпријатније, што мора да се шета без женског друштва, и што је при девојачком избору тако ћутке пропао.

Парови су обишли башту, били су поново у виноград и уђоше на послетку опет у башту, где су ишли по свима стазама. Кад су дошли до оног места, где је „остарина“ седела, окруже је и почеше да певају. Глумци стадоше један до другог и многа лепа песма прне у вис у плаво небо, где се већ видели први трагови вечера. Међу тим, док се певало, спремише слуге и служавке столове за вечеру, и кад и то би удешено, позове дошаћин госте, да поседају. Сви поседаше у истом реду, као и при ручку. Веселе је текло, здравце се чуше по ново а музика је свирала све лепше и лепше.

(Наставиће се.)

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

ДВЕ ОЦЕНЕ Г. ФРИДРИХА С. КРАУСА.

Немачки часопис, „Das Magazin für die Litteratur des In- und Auslandes“ донео је у 19. броју од лањске и у 4. броју од ове године две оцене из пера г. Ф. Крауса, које са своје дрскости заслужују неку пажњу и с наше стране. Прва се оцена бави „Балканском царицом“ кнеза Николе а друга хрватским песником Августом Харамбашићем.

Као са неке духовно-моралне висине растреса и размеће се г. Краус над песничким производима и над личностима кнеза црногорског и Августа Харамбашића. Са фељтонском површношћу и са неким бајаги досетљивим скакутањем и боцкањем труби он по том часопису ништавило и шупље фразе у тим делима. Па на основу чега је изрекао своје тако суверене оцене? О „Балканској царици“ није имао ни толико појма, колико се захтева за летиличан извештај каквог обичног репортажа; он је на основу неких одломака изрекао своју пресуду, која, кад се узме важност и углед споменутог немачког часописа, и сама добија важност и углед, или боље да кажем, добила би то све, да није писана начином, који није достојан таквог озбиљног часописа. Овако побија начин вредност те оцене и показује јасно, да г. Краус о битности дела, о којима говори, нема чистог појма, јер би иначе говорио о њима и не би површношћу своју маскирао јефтиним перифразама дела и личности. Е, али кад човека копка, да се пред страним светом истакне као зналац јужно-словенске књижевности, који — између редова се даје разумети — управо више вреди, него цела та незнатна књижевност!!

Већ почетак оцене је пун безобзирности. Г. Краус вели овако :

Или грми, ил' се земља тресе?
Ил' удара море у брегове?
Нити грми, нит' се земља тресе,
Нит' удара море у брегове,

већ хука бука ради „Балканске царице“ кнеза Црне Горе.

Тако, у том правцу карикира г. Краус не само ту драму. већ и начин, како је дошао и до оних одломака из ње. Г. Краус се обратио на, као што вели, „Његову Експедицију министра богочасти и наставе у Црној Гори“ и замолио га, да му пошаље који примерак „Балканске царице“ на оцену. Дуго је чекао на одговор; али на послетку добије — не одговор од личности, на коју се обратио, већ неколико бројева „Црногорке“. У једном од тих наиђе на одговоре уредништва, да се „Балканска царица“ не може добити, јер је још у рукопису.

То га је чисто збунило. Да, вели, кад је дошао к себи, то је генијална мисао министра, да употреби новине за своје кореспонденције! Он није хтео да призна оно, што је за цело увидео, да му министар *није хтео* да одговори, држећи га за оно, у што се и ишчаурио, за дрског пустолова, него је целу ствар тумбе окренуо, и за нанесено игнорирање почео се да свети свему, што је с „Балканском царицом“ у свежи.

То је основа његове „објективне“ оцене и ја разумем, да га је та морала прилично жацнути и помутити му јасан поглед и у дело кнеза Николе.

Али г. Краус не „оцењује“ само Балканску царицу, него и песму у „Црногорци“ „Из пјесама једног пропалог пјесника“, држећи је за песму самога кнеза.

И сад долази његово „критичко разметање“. Да богме да не ваља ништа, да је све смешно, шупље; али он то све глосира и парафразира на свој начин, са свог „узвишеног“ гледишта и са оном заједљивом срџбом, која јасно показује, какав је управо делија.

На сличној основи израђена му је и оцена на „Румаринке“, песме Августа Харамбашића. То се види из његовог са свим излишног приповедања о лепој тетки Харамбашићевој, у коју је био као дечко заљубљен и од које је добио достојан пасош. Г. Краус до душе не каже то — као год што и таји повод свога гњева на Црногорце — већ говори, како је изветрила из њега љубав према Харамбашићевој тетки, јер је сам Харамбашић као дечко био врло ограничен и Краус, који му је био прецентор, није могао из њега ништа паметно истесати.

Сад, после толиког времена, дошло је доба, да се свети нећаку, што га је тетка оправила. Па како

то чини? На гнусан начин, који се осуђује и сам. Наслов је оцени: „Ein kroatisches Dichtergenie“, али само за то, да га доцније тим већма по блату вуче. Цео чланак смера само то, да Харамбашића карикира, иронише, багателише и њега немачкој публици као глупака и шупљег бајаги-песника прикаже. Али то све чини, бар тако вели сам, из љубави према правди и из огорчења, што су хрватски листови Харамбашића неоправдано ковали у звезде.

Свака песма, и најузвишенија, може се карикирати, кад се непотпуно саопшти, иронично намести и намерно преокрене; али такво приказивање баца чудну сенку на самог приказивача, а тренутни ловор, који му увенчава „оштроумну“ главу, вене на брзо, и то од стида, што се налази на таквој глави.

На част г. Краусу та „слава“, ако је хоће да узабере; али сумњам, да би имао толико одважности, да дође на Цетиње и у Загреб, да је и у тим местима узабере, колико је имао дрскости писати о српским и хрватским књижевним приликама. Ја му бар не бих саветовао, или, ако би ипак ишао, саветовао бих му, да путује „инкогнито“.

Милан Савић.

ЛИСТИЊИ.

Г Л А С Н И Ћ.

(Матица Српска) 13 о. м. после подне држао је књижевни одбор Матице Српске седницу под председништвом професора Светозара Савковића. На тој су седници били ови чланови књижевног одбора: А. Хаџић, Филип Оберкнежевић, др. Илија Огњановић, др. Ђорђе Дера, Стеван Лекић, др. Милан Савић, Андрија Матић, Сава Петровић и Јован Грчић. Пре свега је известио секретар А. Хаџић, да је одбор за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Кољевића 27. фебруара држао седницу, на којој је решено, да прва свеска те библиотеке изађе мало касније, но што се у први мах било мислило, јер донде није стигло још ни једно дело на издани позив. У прву ће свеску ући животопис Пера Кољевића од дра Илије Вучетића и расправа Стевана В. Поповића о добротинствима и задужбинама у опште За другу свеску решено је да се дочекају прилози, које су обећала два три приповзната књижевника приватно секретару, а међутим да сваки члан одборски изради по коју тему за случај, ако ни откуда ништа не приспе. Секретарев извештај узет је на знање. — Прочитана је оцена члана Милана Савића на песме Ивана Мартиновића из Башахида, које су поднесене биле за „Летопис“ и на награду. Према тој оцени одбијају се Мартиновићеве песме, јер су слабе а и неке од њих већ и штампане. — Примљена је за „Летопис“ оцена Моја Медића из Земуна на инолошку расправу Мите Петровића: „Сремско вино“, која је изашла у 141. свесци „Летописа“ а осим тога је и засебно отштампана. — Расправа Јована Живановића: „Два три закона из науке о гласовима српским“, поднесена за „Летопис“, издаје се на

оцену члану Стевану Лекићу. — Прочитана је песма Мите Калића „Бранков споменик“, коју је писац поднео за „Летопис“. Песма се та одбија, јер није zgodна за „Летопис“. — Јован Станковић, медик у Бечу, поднео је за „Летопис“ у преводу пет беседа Цицеронових и то: pro Roscio Amerino, pro Archia poeta, pro imperio Cn. Pompei, pro Q. Ligario, pro rege Deiotago. Ти се преводи издају на оцену члану Филипу Оберкнежевићу. — Спев Војислава Илијића из Београда под насловом „Елегија“, поднесен за „Летопис“, издаје се на оцену члану Милану Савићу — Дело безименог писца под насловом: „Кнез Бранислав и Милава шћерка, из приповетке удешено за повориште“, поднесено на награду, даје се на оцену члану Јовану Грчићу. — Прочитан је извештај члана Јована Грчића о спеву Јована Поповића Липовца са Цетиња под насловом „Издајица“. Други и највећи део тога спева, „Харем“, штампан је у петом и шестом броју листа „Црногорке“ те се дакле за „Летопис“ не може више употребити — Одбијена је понуда Јована Пециковића из Земуна, по којој нуди „Матици Српској“ право власништва на сва досад штампана а и још нештампана дела покојног Јоксима Новића-Оточанина по откупну цену од 10,000 фор. јер „Матица Српска“ не располаже толиким капиталом на такву цел. — Дело Милутина Ђурковића из Моноштора „Богаташ или Смрт грешника“, научна књига за народ, поднесено за библиотеку Кољевићеву, одбија се, јер је по уверавању секретареву слабо и почетничко. Са истог се разлога одбија и дело Николе Коваревића из Београда: „Мита сељак“ или „Спомен прошлости а школа будућности“, поворишна игра у 5 чинова а два раздела. — Дело Стевана

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Радосављевића, професора на Скобељевљевој реалци у Видину, „О васпитању“, поднесено за Коњевићеву библиотеку, уступа се редакционом одбору те библиотеке. Исто се тако томе одбору уступа и икономска расправа Петра Кнежевића из Чалме под насловом: „Ратар у пољу и на дому“, и превод француске расправе Р. Радоа „Одело и станови у свом односу с ваздухом“, који је поднео Здравко Рајковић из Београда. Осим тога се још томе одбору уступа и расправа Богдана Добросављевића из Крњака „Др. Ј. Марић у Бољевићу или Поуке о домаћем васпитању“. — На изрични захтев државног статистичког звања у Будим-Пешти решено је да се пошљу горе податци о библиотеци Матичиној.

(Катедра за српски језик и књижевност на будимпештанском краљ. свеучилишту.) Срби слушаоци универзитетских наука у Будимпешти поднели су кр. угар. министру богочасти и просвете молбу потписану од њих 27-орице, у којој моле, да установи на краљ. свеучилишту у Будимпешти катедру за српски језик и књижевност. У потпору ове молбе позивају се на ове разлоге: 1. На свето живљи додир Угарске са истоком и народима му, у који она долази то са географскога положаја свог, то пак са своје политичке и културне мисије, која постоји већ од векова и прешла је, тако рећи, у пословицу. 2. На тесну везу, која сада постоји међу Угарском, Хрватском и Славонијом у политичком и друштвеном погледу (српски и хрватски књижевни језик је истоветан). 3. На околност, што је многим синовима Угарске, који нису Срби, када се посвете ма којој грани државне службе и настане се у пределима, где живе Срби, од преке потребе, да знају српски. 4. Напокон, што и §. 19. XLIV. зак. чл. од године 1868. јасно наређује: Да се на земаљском свеучилишту, односно свеучилиштима, за све у земљи уобичајене језике и књижевности им имају установити катедре, у колико досад нису установљене“. Поводом ове законске наредбе установљене су доиста на свеучилишту будимпештанскоме одавно катедре за немачки, румунски и талијански језик. Молбу ову предали су 9. марта о г. у име потписника ректору универзитетском дру. Десидерију Бити слушаоци универзитетски: Богдан Гавриловић, Ђура Ракић и Александар Бикар и умолили су га, да молбу ову препоручи академском сенату и министарству. Ректор је молиоце врло лепо примио и изјавио им је, да настави, да је ова молба сасвим умесна, да ће је радо потпомаћи и да се нада, да ће се учинити по жељи молилаца.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште у Панчеву.) XXXIV. представа (у II. прет. 11.) 7-ог Марта: „Прилепчиво.“ Шаљива игра у 4 чина, написао Ј. Б. Швајцер, превео П. Мостић. Овога вечера изашли смо потпуно задовољни из позоришта, јер смо се пријатно забавили а и насмејали; рекли бисмо, да је овај комад баш „прилепчив“ за публику, која воли шаљиво комађе. С приказом глумачким бесмо потпуно задовољени. Ружић (Куно Селденек) беше врло добар и игром и маском. Лукић (Роберт, мајор) беше такође добар, исто тако овога вечера и Рашић (Алфред Селденек). Димитријевић (Герлиц) је био са свим на свом месту. Хаџићева (Мина) одиграла је своју улогу врло добро, а исто се то може рећи и за Петровићеву (Ерна). Динићка (Б. Штурмова) је била добра. Но најбоље нас је задовољило Добриновић (Стурвиц, мајор), који и улогом и маском беше прави вештак у својој игри. Посета беше добра. — XXXV. представа (у II. претп. 12.) 9-ог Марта, први пут „Робијашева ћерка“, позоришна

игра у 3 чина, написао Вилбрант, превео Ј. Грчић. Позоришна игра овог одличног и плодовилог драматичара, коју овога вечера на нашој позорници гледамо, изазвала је у публици најживљег и највећег допадања. Позоришну ову игру можемо заиста сматрати као дичан урес нашег позоришног репертоара, а са своје драматске изврности, са вештине, коју је глумачко особље у њој до највише висине узнело, позоришна игра ова биће увек радо и мило виђена. Ово вече беше у истини право натицање у вештини глумачкој. На сваком се јасно могло опазити, да је сваки начисто, не само шта му, но и како му приказати ваља. Ружић је одиграо Фабрицијуса тако лепо, тако одмерено, тако вештачки, да нас је у свима моментима своје тешке улоге колико улогом својом потресао, толико вештином задивио и занео. Овога вечера беше на врхунцу свог вештачког приказивања, што му је и публика признала, а што му и ми ево овом приликом с највећим поштовањем признајемо. Нема сумње, кад буде дошло до историје нашег позоришта — Ружићу, том дивном вештаку, биће одлично место посвећено. С. Вујићка (Агата Штерновица) поделила је овога вечера хвалу и признање с Ружићем, јер је дивно и вештачки приказивала. Њена вештина потпуно је одговарала вештини Ружићевој за ово вече. Публика јој је то признала и одала јој хвалу изазвавши је заједно с Ружићем. Ружићка (Ида Рајнхолдовица) у својој улови одмерена, једном речи врло добра. Димитријевић (Ролф, творичар) потпуно нас је задовољио у својој улови, као и Лукић (Ајленштајн, судица). Врло добар беше и Добриновић (Демлер, слуга у Ролфа) као и Добриновићка (Волмутовица), који нас честимице својим појавама разведрише. Споменућемо с похвалом овога вечера и М. Димитријевићеву (Хуго, синчић Агатин), која нас је и ако малом улогицом својом — са живости, миле и невине појаве своје потпуно задовољила, те нам је на свршетку и она изазвана у друштву с Ружићем и Вујићком. И остали у својим мањим улогама беху добри и добре. Посета беше врло добра. Овом позоришном игром закључена је друга претплата. — XXXVI. претп. ван претплате, 10-ог Марта: „Кир Јања.“ Шаљива игра у 3 радње, написао Ј. С. Поповић, стари и познати, ал зато опет радо виђени комад. Кир Јања је одиграо Добриновић вештачки. Добра беше и Динићка (Јуца). Кир Дима (Станојевић) није био вгодан маском својом, која је, рекли би, претерана била. Марковић (Мишић) беше добар, исто тако и остали задовољше нас. Позоришни одбор с управом удесио је за недељне представе спуштене цене, да би се и сиромашнијима прилика дала, ићи у позориште; то је заиста на свом месту. Посета беше врло добра. — XXXVII. представа ван претплате 12-ог Марта: „Отело.“ Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, превели Гига Гершић и А. Хаџић, за српску позоришницу удесио А. Хаџић. Тоша Јовановић и Милош Цветић, редитељи краљ. срп. нар. позоришта у Београду као гости. Обрадовали смо се, што нам се овога вечера дала прилика гледати овај дивни умотвор бесмртнога Шекспира, који је вештином својом у Отелу мајсторски насликао љубав ако и дивљег али племенитог човека. Били би опширни, кад би се упуштали у опис овог класичног комада, а и простор листа не допушта нам то. Ограничићемо се на сам глумачки приказ. Комад је у главном испео добро. Тоша Јовановић (Отело) играо је с лепом вештином Милош Цветић (Јаго) беше у својој улови изврстан, чврст и поуздан, глумачко приказивање и вештина му јако нас је задовољила. Хаџићева (Дездемона) беше доста добра, а Лукићка (Емилија) одиграла је своју улогу врло добро. Остали и остале мање

више беху добри, само се опажало, да нису били сигурни у знању својих улога. Посета добра. — 0. —

(Новина на чешком народном позоришту у Прагу.)

За недељу две дана даваће се на чешком народном позоришту у Прагу први пут нова драма Јарослава Врхлицког под насловом: „Јулијан Отпадник.“ Ту је драму писац још пре четир године био наговестио а вештачки се кругови у Прагу надају, да је делу то „*nonum prematur in annum*“ врло добро дошло, те жељно ишчекују први приказ.

Мијержвински ће свега десет пута изаћи на позорницу у Бечу а за тим ће сврнути у Будимпешту и у „*népszínház*“—у ступити четири пута. Певаће Раула у „Хугенотама“, Арнолда у „Телу“, Манрика у „Трубадуру“ и једну ће од тих улога поновити.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Нерудине „*Malostranské povídky*“ преведене су на немачки. Превео их Фрања Јуренка а превод је изашао код Филипа Реклама млађег у Липском под насловом: *Kleinseitner Geschichten*. — Неруда је поникао из народа те повна-је народ, мисли му и осећаје, као мало који писац. Уме вештачки да скицира откуцаје доброг срца народњег а уз то фином проијом да шиба слабости у друштву. Према томе ће његове „*Malostranské povídky*“ и овде стећи пријатеља, где свет не познаје „Малу страну“, то предграђе Златнога Прага.

— Славног руског писца, грофа Лава Толстоја увели су и у данску књижевност. У Копенхагену је при крају прошле године изашао превод „Приповедака и описа Севастопољских.“ Скоро ће изаћи и „Козаци“ и „Рат и мир“ од истог писца. — У нас Срба има два три дела Толстојева у преводу Саве Петровића.

— У немачкој се књижевности све једнако множе романи из рускога друштва. Најновијем је наслов: „Греси отаца“. Писац је Leon Sloß а накнадник Hermann Costenoble у Јени.

— У 125. свесци Спеманове колекције изашао је мајсторски превод Аристофанових комедија: „Облаци“ и „Жабе“ из пера професора Јакова Mähly у Баслу. Заслуге Mähly'а као најбољег и најтемељнијег преводиоца грчких и римских лиричара изрично су нагласили и ауторитети, као што је Johannes Scherr, а и овај ће превод Аристофанових комедија бити најсавршенији, што га има немачка књижевност.

— У француском часопису „*Journal des Débats*“ почео

је Ернест Ренан низ чланака о Виктору Иго, надовезујући на 83. дан рођења великог песника. Славни академичар Ренан обрађује тај предмет познатим својим елегантним а уједно и исцрпним начином.

— Бајрнова песничка дела изаћиће у новом издању код John Murray'а у Лондону. То ће издање спремити Burton Forman. Forman ће подробно сравнити сва досад изашла издања а и рукописе, које има Murray. Бајрнове ће се приредбе наравно задржати а друге ће се још додати.

ЧИТУЉА.

13. (25.) марта у вече умрло је у 64. години живота а 15. (27.) пре подне сарањен је у Карловцима Павле Кречаревић, професор на тамошњој српској православној великој гимназији. Покојник је био најстарији професор у тамошњој колеџи професорској, а послужило је скоро пуне 32 године тамошњој гимназији. Силац је број ђака његових расути на све стране Српства, и сваки је од њега понео лепу успомену, кад је Карловце остављао. Укоп је био леп; многи се свет скупио, да укаже последњу почаст покојноме професору и грађанину. У име колеџи говорио је на опелу у саборној цркви проф. Павле Марковић. Покојник је родом из Ст. Андрије. Иза себе је оставио јединицу ћерку, удату за народног и патријаршеског секретара Исидора Ђирића.

Мир пепелу његовом и вечан му спомен међу нама!

БИБЛИОГРАФИЈА.

Народна библиотеке браће Јовановића. Изашла је свеска 101. „Ајдуци“. Поворје у 5 дејства од Ј. С. Поповића. Цена 16 новч. (35 пара). — Добија се у свима српским књижарама. — Претплата на 24 свеске 3 ф. 50 новч. (7 дина.) а поједина 18 новч. (40 пара) и онда шаље књижара о свом трошку сваку свеску уредно. — Излази сваких 14 дана 1 свеска. — Новац се шаље у напред с поштанском упућницом.

Стрепан. (Wildfener). Драмски спев у 5 чинова. Написао Фридрих Халм Превео Јован Грчић. XVII. свеска „Зборника позоришних дела.“ У Новом Саду. Трешком књижаре браће М. Поповића 1885. Штампарија А. Фукса. Стр. 154. Цена 50 н.

Метода Гусеп-Лангенштајтова. 26. писмо. Настава за учење мађарског језика од Адолфа Родера. Издање књижаре М. Каракашевића у Сомбору. Штамп Ф. Витерман у Сомбору.

О д а д м и н и с т р а ц и ј е.

Са тринаестим бројем истиче прва четврт „Стражилова“. Учтиво молимо све наше поштоване претплатнике, који су досад платили само за прву четврт, да продуже претплату за времена

Уједно умољавамо и оне, којима посласмо први и други број, а нису се претплатили, да нам их врате о нашем трошку. Учиниће нам велику љубав.

САДРЖАЈ: Из Гетеовог „Фауста“. Превод Милана Савића. (Наставак.) — Наши сељани. Написао Мита Поповић. — „Спаси бог!“ Написао Н. В. Ђорић. — Кнез у куватиљу. Приповетка Јаше Игњатовића. (Наставак.) — Крај гроба моје љубави. Написао Божидар Н. Вршчанин. — Разни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) — Књижевност. Две оцене г. Фридриха С. Крауса Од Милана Савића. — Листићи: Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне новости — Читуља. — Библиографија. — Од администрације.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.